

Hoofdstuk 1

Sam

Ondoordringbaar was de mist. Sam van Zomeren tuurde verbeterd door het raam van zijn auto. Hij veegde nog eens over de beslagen ruit en liet de ruitenwissers langzaam gaan. Niets hielp. Het zicht werd er niet beter door. Het ergste zat aan de buitenkant.

Was hij maar eerder weggegaan, dan was hij op tijd binnen geweest.

Normaal reed hij flink door op deze weg. Hij kende elke bocht en iedere kuil. Alleen aan het eind ging dat niet. Dan kwam *Het Smalle Pad*. Daar kon je alleen kruipend overheen en dan moest je nog oppassen. Er zaten overal kuilen, waar je in terecht kwam en op eigen kracht niet uit kon komen. Vooral als het geregend had, was het bijna onbegaanbaar.

Deze keer was hij niet voor de zondag thuis. Dat was vervelend. Moeder zat natuurlijk weer op hem te wachten. Dat deed ze altijd, al zei hij steeds dat ze het niet moest doen. Hij kwam heus wel op tijd binnen. Dat gebeurde ook altijd. Behalve deze keer. Nou ja, het was niet anders. Er waren ergere dingen.

Hij gaf iets meer gas, hield het echter meteen weer in. Dat was maar goed ook. Uit de zijweg kwam een auto vol jongelui. Die waren ook nog laat op pad. Laat was het eigenlijk niet. De meesten waren niet voor een uur of twee thuis. Alleen hij moest zo nodig om twaalf uur binnen zijn. Ondanks zijn twintig jaar werd dat van hem verwacht. Het was immers morgen zondag. Gods

dag, zoals grootvader altijd zei. Het was maar goed dat grootvader niet echt bij hen inwoonde. Hij bewoonde een keuken, kamer en slaapkamer aan de voorzijde van het huis. De tussendeur naar hun kant was gesloten. Alleen in noodgevallen zou die opengaan. Voor grootvader zou hij het vervelender vinden dat het laat werd dan voor moeder. Grootvader had er verdriet van. De zondag was voor grootvader heilig. Moeder zat meer over hém in. Was bang dat hem iets overkwam. Verder vond ze het volgens hem niet zo heel erg. Niet zoals grootvader in ieder geval. Vader zou wel weer nijdig zijn. Wat vader betrof, ging de deur om half twaalf op slot. Dan kon hij buiten blijven. Moeder wilde dat niet. Hij wist zeker dat hij niet voor een gesloten deur kwam, hoe laat het ook werd. De deur bleef open en moeder wachtte. Ben lag natuurlijk allang op bed. Waarschijnlijk was hij helemaal niet weg geweest. Hij had een oogje op de dochter van de dominee. Die zat echter in Engeland voor haar stage. Dus Benjamin kon rustig thuis blijven. Hij had toch geen kans om haar te ontmoeten. Jammer voor de beste jongen, want dat wás Ben. Vader en moeder hadden meer plezier van hun oudste dan van hun jongste zoon. En meer kinderen waren er niet.

Hij stond nu bijna stil. Opeens was hij bij het bordje: *Het Smalle Pad*. Hij kon de naam niet lezen, zag zelfs het bordje niet, alleen een stukje van de paal. Dat de paal verroest was, zag je door de mist niet.

Raar, dat je blij kon zijn met zo'n eenvoudige wegwijzer. Daardoor kwam hij misschien nog op tijd binnen. Hij hoopte het, al was het alleen maar voor moeder.

Een stille, witte wereld was het buiten. Hij deed het raam open en reed stapvoets verder. Een zure kou sloeg in zijn gezicht. Hij huiverde en deed het raam weer dicht. De warmte van de auto voelde nu dubbel weldadig aan.

Moeder zou wel in paniek zijn. Een wonder dat ze niet belde. Dat durfde ze waarschijnlijk niet. Ze was natuurlijk bang dat

hij de telefoon opnam terwijl hij reed en daardoor een ongeluk zou krijgen.

De auto bonkte door een gat. Dat was niet best voor de veren. Hij moest nog kalmer aan doen, al kon dat bijna niet.

Plotseling doemde er iets voor hem op. Een licht zwaaide. Hij kon het nauwelijks ontwijken. Met een schok stond hij stil.

Een smalle gedaante kwam naar de auto toe. 'Moeder!' Hij hield het portier uitnodigend voor haar open. 'Wie loopt er nu buiten?'

'Ik', antwoordde moeder. Ze stapte niet in. Zou ze lang buiten hebben gelopen? Hij durfde het niet te vragen, maar dat zou wel. Misschien wel een halfuur, als het niet langer was.

'Was toch binnen gebleven', zei hij enkel. 'Het helpt niets al loopt u buiten.'

'Ik kon het binnen niet meer uithouden.' Moeder stapte naast de auto het erf op. De zaklamp gaf een vaag schijnsel. Hij gaf niet voldoende licht om de weg te wijzen.

De garagedeur stond open. Dat was werk van moeder. Dat had ze zeker gedaan voordat ze hem tegemoet kwam. Hij reed de auto de garage in, draaide de sleutel om en stapte uit.

Het licht in de garage sprong aan. Moeder stond bij de deur te wachten, weggedoken in de kraag van haar jas. Ze hipte van haar ene voet op de andere. Haar gezicht was bleek in het licht van de heldere maan. Ze had het natuurlijk steenkoud.

Hij zou voortaan proberen om eerder thuis te zijn. Zo laat als nu was het ook nooit geworden. Maar het was zo gezellig geweest. Even stond hij stil, toen liep hij snel naar huis.

Uit de verte klonken slagen van de kerkklok. Het was bijna twaalf uur. Hij telde zeven slagen. De laatste hoorde hij niet meer. De deur sloeg achter hem dicht. Hij was op tijd binnen. Maar het was op het nippertje.

Er piepte iets wits onder moeders jas vandaan. Ze liep dus in haar nachthemd, terwijl het vroom dat het kraakte.

Hopelijk sliep vader. Het was al vervelend genoeg dat moeder zo koud geworden was. Er moesten nu geen harde woorden vallen. Daar kon moeder slecht tegen.

Hij schoof de leunstoel tot dicht bij de kachel. Het vuur gloeide nog na achter de kleine ruitjes. Hij gooide er een klein blok hout op. Gretig kringelden de vlammen eromheen. Deed de oranje gloed weer geel opleven. Hij strekte zijn handen ernaar uit. Behaaglijk was het om hier te zitten na de koude rit.

‘Hier staat wat voor je, Sam.’ Moeder schoof een bordje naar hem toe met twee sneden volkorenbrood met kaas. ‘Dat heb ik voor je bewaard.’

Het smaakte goed. Hij had na twaalf uur niet meer gegeten. Met zijn vingers veegde hij de laatste kruimels van het bordje en stak ze in zijn mond.

Moeder wachtte tot hij klaar was. ‘Ik zal lezen, Sam’, zei ze toen. Eerst las ze een stuk uit de Bijbel en daarna uit het dagboek. Ze was zeker bang dat hij het zelf niet deed. Daar kon ze ook wel over inzitten. Hij was er niet trouw in. Zeker niet als het zo laat was als nu. Dan had hij er helemaal geen zin meer in. Nog minder dan anders.

Hij luisterde naar moeders stem. Meer dan naar de woorden. Die gingen langs hem heen.

Hij was moe. Van alles. Van de ontmoeting in het hotel en de rit naar huis. Hij had er eens zo lang over gedaan als anders.

De klok sloeg. Boven kraakte een bed. Als vader maar niet naar beneden kwam ... Dan zouden ze wat beleven. Het bleef verder stil. Vader vond het zeker te laat om er nog uit te komen.

‘Welterusten, jongen’, zei moeder. Tenger stond ze in de deuropening.

‘Truste’, bromde Sam. ‘En voortaan naar bed gaan’, wilde hij zeggen. Hij hield zich in. Het hielp toch niets. Moeder bleef op hem wachten.

Nog even bleef hij voor de kachel zitten, totdat hij door en

door warm was. Toen sloop hij zacht de trap op. Uit de ouderlijke slaapkamer klonk vaders stem. Moeder antwoordde zacht. Even wachtte hij. Als vader nu maar niet verder praatte. Er volgden nog een paar woorden. Toen werd het stil.

Hij lag lang wakker, beleefde steeds het gesprek van die avond. Eindelijk had hij met haar gesproken. Sascha heette ze. Het klonk mooi: Sam en Sascha. Alleen was de combinatie verder niet geweldig. Nu niet denken. Eerst proberen te slapen. Morgen moest hij er weer op tijd uit. Hij moest immers naar de kerk. Dat hoorde erbij. Ook al was hij twintig jaar en interesseerde het hem niets. Het was zo vermoeiend zo'n dienst. Goed voor oude mensen, maar niet voor hem. Hij had andere dingen aan zijn hoofd. De studie, Sascha en nog veel meer zaken.

Het was jammer dat Sascha niet naar hun kerk ging. Dat zou de sleur nog wat breken. Een knap meisje was het. Zwart haar en blauwe ogen had ze. En een wat gebronsde huid. Hij kon haar beeld zo voor zich trekken. Ze trok haar wenkbrauw zo grappig omhoog, als ze verbaasd was. In het donker deed hij het na. Het moest niet gekker worden. Iemand moest hem toch zo eens zien. Ze zouden niet weten wat ze zagen. Hij begreep zichzelf ook niet.

Zou zij het fijn gevonden hebben om met hem te praten? Het leek er wel op. Als ze er volgende week maar weer was, dan konden ze verder praten.

Wat had ze ook weer precies gezegd? Waar begon het gesprek mee? Hij kon het zich niet meer herinneren. Ging het niet over haar werk? Ze was tandartsassistente. Dat paste bij haar. Hij zag haar al bij de stoel staan. De klok sloeg. Eén slag. Hij keek op de wekker. De cijfers wezen één uur. Morgen moest hij het gesprek in herinnering zien te krijgen. Dan had hij heel de dag de tijd. Nu moest hij proberen te slapen.

Vader zei er de volgende morgen gelukkig niets van. Alleen keek hij nijdig. Het stond hem natuurlijk niet aan. En hij wist van moeder dat het heel laat geworden was. Moeder had beter naar bed kunnen gaan in plaats van te wachten.

Zelf was hij zo duf als wat. Eerst maar een kop zwarte koffie drinken, dan werd hij wel weer helder. 'Je was laat gisteravond', klonk opeens Bens stem tegenover hem aan tafel.

Waarom deed Ben dat nu? Hij wist toch dat vader op zoiets zou reageren en dat er ruzie van kon komen. Hij moest maar zo rustig mogelijk reageren. Dan kon hij de bui tegenhouden. 'Ik had niet in de gaten dat het zo hard mistte', zei hij snel. Hopelijk hield Ben op.

Het leek erop. Ben smeerde een bolletje en schonk nog een kop koffie in.

'Als ik jou was ...' begon hij echter weer.

'Pakte ik nog een bolletje', raadde Sam hem aan. Hij schoof een bol met maanzaad op Bens bord. Daar hield Ben van. Hij ook wel, maar in dit geval had hij liever rust dan een maanzaadbol. 'Dan houd je tenminste je mond, bedoel je zeker?' zei Ben. Hij ging gelukkig niet door. Dat was een wonder. Ben kon zo doorgaan. Dat had hij van vader.

'Precies', antwoordde Sam. Hij stond op, pakte de Bijbel en sloeg hem open bij Psalm tweeënnegentig. Die Psalm las vader altijd op zondagmorgen.

Moeder zei niets. Ze zag bleek. Zou ze gisteravond koudgevat hebben? Dat zou vervelend zijn. Ze had natuurlijk niet buiten hoeven te lopen, maar dat deed ze nu eenmaal. Moeder was altijd even bezorgd. Voor vader, voor Ben en hem en voor grootvader.

Grootvader liep nu al naar de kerk toe. Hij was altijd vroeg en had vast al een tijd in zijn oude Statenbijbel zitten lezen voordat hij ging. De Bijbel met koperen sloten lag open bij grootvader op de lessenaar. Hij las er dagelijks uit. Met kante-

keningen erbij natuurlijk. Die waren zo leerzaam volgens grootvader.

Vader sloeg de Bijbel dicht. Sam had er weinig van gehoord. Slechts enkele bekende klanken, maar. Geplant, voorhoven, grijze ouderdom ... Daar hield het mee op. In de kerk moest hij beter luisteren. Grootvader vroeg er later nog weleens naar. Dan keek hij zo teleurgesteld, als hij er niets van na kon vertellen. Meestal haalde grootvader nog verschillende dingen aan uit de preek. Grootvader had een goed geheugen. Hij trouwens ook wel. Andere dingen vergat hij niet snel. Alleen preken kon hij niet makkelijk onthouden. Hoe zou dat toch komen? Misschien interesseerde het hem niet genoeg. Dat zou het zijn. Hij zou proberen vandaag beter te luisteren.

Eens kijken of het hielp.

Naast Ben liep hij naar de kerk. Hij keek schuin naar zijn broer. Ben had de kraag opgezet. Zijn kastanjebruine haar krulde langs zijn voorhoofd. Zijn groene ogen stonden somber. Hij dacht zeker aan Britte.

‘Mis je haar?’ vroeg Sam.

Ben keek verwonderd op. ‘Hm.’ Het kon van alles betekenen. Ja en nee. Het zou wel ja zijn, zo te merken.

Ze waren weer uitgepraat. Ben en hij hadden elkaar nooit veel te vertellen. Kwam dat omdat ze te veel in leeftijd verschilden? Vier jaar hoefde geen probleem te zijn. Bij hen was het wel zo. Ben zat al op school toen hij geboren werd. Ze hadden niet echt een band met elkaar. Hij wist eigenlijk weinig van Ben. Misschien moest hij meer aan hem vragen.

Stil liep hij verder. Zou Ben nu aan Britte denken? Hij vroeg er niet meer naar. Als Ben wilde praten, moest hijzelf maar beginnen. Zou Sascha ook al op weg zijn naar de kerk? In ieder geval niet op dit dorp. Ze noemde het trouwens geen kerk. Ze hadden er ook geen predikant of ambtsdragers. Het was niet goed volgens Sascha, als er één de baas was. Ze hadden daar het

ambt aller gelovigen. Iedereen mocht wat vertellen, als hij of zij daar behoefte aan had.

Hij zag het in hun kerk al gebeuren. Dan moest grootvader maar iets vertellen. Dat zou nog niet zo gek zijn.

De deuren werden gesloten toen ze eraan kwamen. Hij had vanmorgen ook niet kunnen opschieten. Ben had hem wel drie keer geroepen, voordat hij beneden kwam.

‘De volgende keer wacht ik niet op je’, zei Ben, toen hij achter de koster het kerkgebouw inliep.

‘Moet jij weten’, bromde hij. Het orgel was al stil. Snel liepen ze naar hun plaats.

Hij zag Ben naar de domineesbank kijken. Nee maar, Britte was alweer thuis. Haar gouden krullen glinsterden in het licht van de lampen. Misschien had ze heimwee naar Ben gehad. Ze kleurde in ieder geval toen Ben naar haar keek.

Achter de domineesbank knikte iemand. Grootvader. Dat deed hij tegen hem, wist Sam. Elke zondag opnieuw. Vriendelijk, maar ook alsof hij opgelucht was. Zou hij in zijn hart bang zijn dat zijn jongste kleinzoon verstek liet gaan? Hij moest eens weten hoe dicht het daar soms aan toe was.

Het knikje deed hem goed. Alleen de ogen van grootvader trokken hem ’s zondags nog naar de kerk. Anders was hij vast allang thuisgebleven. Hij voelde totaal geen band met de meeste mensen die er zaten en strak voor zich uitkeken. Zo was grootvader niet. Hij leek blij te wezen om in de kerk te zijn. Gods huis, zei hij altijd.

Dat was mooi voor grootvader. Het hele gebeuren zei hém niets meer. Hij legde zijn psalmboek achter zijn knie. Moeder keek. Met een zucht legde hij het psalmboek terug in de gleuf van de bank. Hij zong echt niet mee. Hij zag het al gebeuren. Grootvader zong wel. Echt een markante persoonlijkheid zoals hij daar zat. Grootvader was nog helemaal niet grijs. Bijzonder was dat eigenlijk. Dat kwam zeker omdat hij blond rossig was.